

Використання матеріалів з освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини при вивченні навчальних предметів у загальноосвітній школі

Навчальний предмет: Історія України (автори Л.Шелемей, С.Бондаренко, Г.Гафійчук)

Відкритий електронний ресурс для скачування посібників серії «Живемо в демократії» томи 1-6:

<http://doccu.in.ua/tag/посібникизодгопл/>

Клас	Тема розділу, уроку	цінності / ставлення	уміння	навчальні ресурси (ОДГ/ОПЛ)	примітки/коментарі
5	1. Тема 1. ВІДЛІК ЧАСУ В ІСТОРІЇ Історія України на шкалі часу.	шанування національної історії	розуміння світу як багатоманітного, толерантність	Т.ІІ, ст. 125. Роздаткові матеріали до розділу 2, уроки 2, 3: Портрет країни	
	2. Тема 2. ДЕ ВІДБУВАЄТЬСЯ ІСТОРІЯ Територіальне розташування та історичне походження рідного міста/села.	патріотизм, шанування національної історії	Висловлює своє ставлення до малої батьківщини, родинних цінностей	Т.ІІ, ст. 125. Роздаткові матеріали до розділу 2, уроки 1. Річки і ландшафти	
	3. Тема 3. ДЖЕРЕЛА ДО ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ Робота з історичними джерелами. Місця, де зберігають історичні джерела	духовні та матеріальні цінності, взаєморозуміння у спільній діяльності	<i>Уміння критично аналізувати, джерела інформації (у тому числі і історичні); розпізнавати</i> відомості про осіб і події та судження про них <i>Виокремлювати</i> в тексті головне й другорядне; добирати інформацію	Т.ІІІ, ст. 164, розділ 7, Газети навколо нас	
	4. Тема 4. ІСТОРІЯ УКРАЇНИ В ПАМ'ЯТКАХ І ПАМ'ЯТНИКАХ новітня Україна: на шляху до державної незалежності: - голодомор як геноцид українського народу; або	Недоторканість особи, життя і здоров'я громадянина прагнення до справедливості, демократії, рівноправності;	Використовувати власний і чужий досвід, зокрема взятий з історії, для прийняття рішення; брати відповідальність за прийняття рішення; співпереживання за долю рідних і близьких, інших осіб	Т.ІІ, розділ 3, урок 1 Всі різні, всі рівноправні, ст. 39	

	- проголошення незалежності України, Револуція Гідності	права і свободи людини			
	5. Тема 5. ДОСЛІДНИКИ ІСТОРІЇ Що таке історичний факт, історична особа, історичне дослідження.	Повага до історичного минулого, до ролі особистості в історії	Критично сприймати інформацію, самостійно її досліджувати та застосовувати; формулювати, висловлювати та аргументувати власну позицію; <i>висловлювати</i> своє ставлення до історичних фактів і осіб; формувати власну думку й уміти її висловлювати	-	
	6. Тема 6. ВСЕ МАЄ МИНУЛЕ Наука та освіта. Школи й університети на українських теренах. Зростання ролі розумової праці.	Право на освіту і професію	усвідомлення освіти як спосіб включення людини в суспільство відповідно її здібностей і зусиль	Т.ІІ, Роздатковий матеріал до р.8, урок 2	
7 клас	Історія України				
	Розділ 1. ВИНИКНЕННЯ ТА СТАНОВЛЕННЯ РУСИ-УКРАЇНИ 1. Розселення слов'янських племен на території України.	право на життя, мова, ментальні риси населення	Розрізняти різні види активної діяльності, робити свідомий вибір, повага до справедливості, розпізнавати способи залучення до суспільно-корисної діяльності	Т.ІІ, Розділ 3, урок 2 Рівноправність, ст. – 41-42	
	2. Утворення Русі-України. Київські князі: Аскольд, Олег, Ігор, Ольга, Святослав.	історична свідомість, справедливість, рівність	сутність і наслідки внутрішньої й зовнішньої політики представників влади; відчуття дистанції та близькості	Т.ІІ, Розділ 2. Різноманіття та плюралізм. Вдома у Європі, урок 2 (ст.. 32	
	Розділ 2. КИЇВСЬКА ДЕРЖАВА (РУСЬ-УКРАЇНА) наприкінці X – у першій половині XI ст. 1. Внутрішня і зовнішня політика Володимира Великого. Запровадження християнства.	демократія, державність, людська гідність, моральна цінність	шанування національної історії, культури; усвідомлення факторів, що визначають важливість законів	Розділ 8. Правила та закон. (Т.ІІІ, ст.177-183)	

	2. Київська держава (Русь-Україна) Ярослава Мудрого. «Руська правда». Міжнародні зв'язки	духовне життя, справедливість, правила, закон, недискримінація	повагу до закону, свідоме ставлення до обов'язків і відповідальність за власні вчинки і поведінку, розуміння необхідності правил	Т.ІІ, Розділ 5 . Правила та закон. Урок 1. Для чого нам потрібні правила та закони? ст.59-60	
	3. Практичне заняття: «Християнська релігія і церква в житті давньоруського (давньоукраїнського) суспільства» / «Уявна подорож Києвом часів Ярослава Мудрого» (на вибір вчителя).	Свобода совісті, право на життя, толерантність	шанування національної історії, культури, мови, традицій; визнання та сприйняття багатоманітності оточуючого світу	Т.ІІІ, Розділ 3 , урок 1. Різноманітність та плюралізм. Як люди можуть жити разом у мирі?, ст.68-70	
	Розділ ІІІ. КИЇВСЬКА ДЕРЖАВА (РУСЬ-Україна) у другій половині ХІ – першій половині ХІІІ ст. 1. Правління Володимира Мономаха та його сина Мстислава Великого.	права і свободи людини, справедливість, рівність, демократія	прагнення до справедливості, чесності, відповідальне ставлення до прав і обов'язків	Т.ІІІ, Розділ 3 , урок 2. Різноманітність та плюралізм. Як люди можуть жити разом у мирі?, ст.71-73	
	2. Роздробленість Київської держави. Київське, Переяславське та Чернігівське князівства в середині ХІІ – першій половині ХІІІ ст. Політичне і соціально-економічне життя	Рівність, справедливість, чесність	Усвідомлення процесів прийняття суспільних рішень і форми участі громадян у житті громади і суспільства в цілому; висловлювати і пояснювати власну точку зору	Т.ІІІ, Розділ 3 , урок 3. Різноманітність та плюралізм. Як люди можуть жити разом у мирі?, ст.74-77	
	3. Галицьке і Волинське князівства в другій половині ХІІ ст. Ярослав Осмомисл.	людської гідності, безпека	висловлює судження про діяльність Ярославичів, Володимира Мономаха, Мстислава Великого, Ярослава Осмомисла;	Розділ 5. Права, свободи та відповідальність. Які наші права та як вони захищені? (Т.ІІІ, ст.114-117)	

	4. Культура Русі–України в другій половині XI – першій половині XIII ст.	Право на участь у культурному житті	Усвідомлення цінності матеріальної і духовної культури народу	Т.VI , Вправа 3.1. Плакат з прав людини (ст.25-26)	
	Розділ 4. КОРОЛІВСТВО РУСЬКЕ (ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКА ДЕРЖАВА) 1. Утворення Галицько-Волинського князівства. Роман Мстиславович. Боротьба за владу. Данило Романович.	Держава як суспільна організація, відповідальність,	Свідомо обирати способи дії та поведінки і діяти відповідально; усвідомлення важливості державних утворень	Т.III , Роздаткові матеріали до розділу 6, урок 1. (ст. 134)	
8 клас	Історія України				
	1. Узагальнення до курсу. ІСТОРІЯ УКРАЇНИ КОЗАЦЬКОЇ ДОБИ В КОНТЕКСТІ ЕПОХИ РАНЬОГО НОВОГО ЧАСУ	гідність, суспільне співжиття	спілкуватися з однолітками та дорослими, виявляючи повагу і толерантність; колективно обговорювати проблеми	Т.II, Розділ 1 . Урок2 Мої особисті символи (Герб. Частина I)	Т.I, ст.40-41 . Матеріал для вчителя. Розділ 3. «Ми створюємо світ у нашій свідомості»: <i>конструктивістське навчання ОДГ/ОПЛ</i>
	2. Розділ 1. ЗЕМЛІ УКРАЇНИ У СКЛАДІ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ Політичне становище українські землі у першій половині XVI ст. Люблінська унія 1569 р. та її вплив на українські землі.	Толерантність, рівноправність, справедливість	прагнення до справедливості, чесність, відповідальне ставлення до прав і обов'язків; брати участь у колективній діяльності класу та прийнятті колективних рішень	Т.II, Розділ 2 . Урок 1 (ст.31)	
	3. Соціальної структура суспільства. (магнати, шляхта, духовенство, містяни, селяни). Василь-	демократії, рівності, справедливості, людської гідності	усвідомлення цінності людини як вищої соціальної цінності, повагу до її прав і свобод, закону; прагнення до суспільної	Т.II, Розділ 3 . Урок 1. Усі різні, всі рівноправні (ст.39)	

	Костянтин Острозький.		справедливості, рівноправності; активну та відповідальну громадянську позицію		
	4. Розділ 2. СТАНОВЛЕННЯ КОЗАЦТВА (XVI – перша половина XVII ст.) Українське козацтво. Перші Січі. Дмитро Вишневецький. Запорозька Січ – козацька республіка.	життя, здоров'я, власність, свобода вибору, патріотизм	робити свідомий вибір та діяти відповідально, організувати демократичне прийняття колективного рішення, враховуючи власні інтереси і потреби інших; відчуття власної гідності, шанування прав людини і свободи особистості	Т. II, Розділ 4. Урок 2 Так ми діємо, ст.52	
	5. Реєстрове козацтво. Становлення козацького стану. Козацькі війни кінця XVI ст.	життя, правопорядку, рівності, справедливості, життя, здоров'я, власність, свобода вибору, патріотизм	робити свідомий вибір та діяти відповідально, організувати демократичне прийняття колективного рішення, враховуючи власні інтереси і потреби інших; відчуття власної гідності, шанування прав людини і свободи особистості	Т. II, Розділ 4. Урок 3 Перелік ідей, ст.53	
	6. Розділ 3. НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНА ВІЙНА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ середини XVII ст.	нація, свободи, рівність, колективні права людини, державність, гідність, справедливість	Усвідомлення наслідків порушення прав людини	Т. VI, Вправа 5.3. Пазли, ст.48	
	7. Розділ 4. КОЗАЦЬКА УКРАЇНА наприкінці 50-х років XVII – на початку XVIII ст. Пилип Орлик і його Конституція	життя, рівність, чесність, справедливість	Усвідомлення ролі законів у житті суспільства; Ціннісне ставлення до Конституції як основного закону держави	Т. VI, Вправа 5.4. Роль закону, ст.49	
	8. Розділ 5. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ в 20–90-х роках XVIII ст. Освіта і наука.	право на освіту, на гідне життя, рівності, справедливості	відчуття власної гідності, шанування прав людини і свободи особистості, робити свідомий вибір та діяти	Т. III, розділ 5. Бажання, базові потреби, людська гідність та права людини. с. 117-118	

	Києво-Могилянська академія. Григорій Сковорода.		відповідально у навчанні та повсякденному житті; висловлювати власні судження		
9 клас	Історія України				
	Тема розділу, уроку	цінності / ставлення	уміння	навчальні ресурси (ОДГ/ОПЛ)	примітки/коментарі
	ВСТУП Українська територія у складі Російської та Австрійської імперій. Адміністративно-територіальний устрій.	Суспільство, цивілізація, культура	<i>усвідомлення взаємозалежності людини і суспільства</i> <i>вміння співвідносити політичні, економічні процеси, дотриманням прав людини на гідне життя;</i>	Посібник Т3 Посібник Т.4 Матеріали для вчителя. «Спільне благо» ст. 103	
	1. Розділ 1. УКРАЇНСЬКІ ТЕРЕНИ У СКЛАДІ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст. Формування сучасної української національної самосвідомості. Новгород-Сіверський автономістський гурток. Харківський осередок. Кирило-Мефодіївське братство.	рівність, справедливість, відповідальність	<i>виявляти</i> прагнення до суспільної справедливості, рівноправності; активну та відповідальну громадянську поведінку і позицію	Посібник Т3, частина 1, розділ -2 Рівноправність Урок -1 с.46 Розділ-3, урок 1, с 69 Розділ-4 Конфлікт Урок-1, с.89 Посібник Т.6 Вправа 7.2. Мої почуття щодо диктатури	
	2. Розділ 2. УКРАЇНСЬКІ ТЕРЕНИ У СКЛАДІ АВСТРІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст. Європейська революція 1848–1849 рр. в українських регіонах Австрійської імперії. Соціальні рухи. Скасування панщини. Головна руська рада та її національна програма. «Зоря Галицька». Перший	Парламентаризм, справедливість, рівноправність, права і свободи людини	<i>досвід</i> участі в соціально-політичному житті суспільства; <i>вияв</i> патріотизму, поваги до національної історії, культури; критично сприймати інформацію, самостійно її досліджувати та застосовувати; формулювати, висловлювати та аргументувати власну позицію	Посібник Т.3 Урок 3. Інформаційна скринька с. 123	

	досвід парламентської діяльності.				
	3. Розділ 3. ПОВСЯКДЕННЕ ЖИТТЯ ТА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ кінця XVIII – першої половини XIX ст. Умови розвитку культури. Освіта. Львівський університет. Відкриття університетів у Харкові та Києві. Поступ науки. Видатні вчені. Культурно-освітні товариства. Розвиток української літератури.	культурні цінності	<i>усвідомлення</i> глобальної взаємозалежності і особистої відповідальності; <i>вияв</i> патріотизму, поваги до національної історії, культури; <i>вияв</i> плюралізму, міжкультурного взаєморозуміння і толерантності; <i>розуміння</i> причинно-наслідкових зв'язків між модернізаційними процесами та змінами в житті й побуті людини	Посібник Т.6 Вправа 7.5. Ми та світ Посібник Т.3, урок 3, с.53	
	4. Розділ 4. УКРАЇНСЬКІ ТЕРЕНИ У СКЛАДІ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ в другій половині XIX ст. Молоді громади. Малоросійство. Валуєвський циркуляр і Емський указ. Володимир Антонович і Михайло Драгоманов. Братство тарасівців.	Людина, її права та свободи, мова, справедливість, громадянськість, право на участь у культурному житті, право на участь у політичних партіях, активна позиція, нація, особистість, політика, толерантність, патріотизм, відповідальність влади, особи	<i>усвідомлення</i> цінності людини як вищої соціальної цінності, повагу до її прав і свобод, закону; прагнення до суспільної справедливості, рівноправності; активну та відповідальну громадянську позицію і розуміння громадянського обов'язку; <i>уміння</i> реалізовувати та послідовно обстоювати і захищати свої інтереси і права людини і громадянина	Посібник Т.3 Розділ 5, урок 4 інформаційна скринька с.126, опитувальник ст. 127, Роздатковий матеріал с. 132, Розділ 6, урок 4.с.152	
	5. Розділ 5. УКРАЇНСЬКІ ТЕРЕНИ У СКЛАДІ АВСТРО-УГОРСЬКОЇ ІМПЕРІЇ в другій половині XIX ст. Радикальний рух у Галичині. Іван Франко. Утворення політичних партій. Русько-українська радикальна партія,	Справедливість, громадянськість, право на участь у культурному житті, право на участь у політичних партіях, активна позиція, мова, нація, особистість,	<i>уміння</i> реалізовувати та послідовно обстоювати і захищати свої інтереси і права людини і громадянина; <i>усвідомлення</i> участі громадян у житті суспільства на місцевому, національному, європейському	Вправа 6.2. Ставлення до влади с. 53	

	Українська Національно-демократична партія. Українське представництво в Галицькому сеймі та австрійському парламенті у Відні.	політика, толерантність, патріотизм, відповідальність влади, особи	та світовому рівні, контроль громадян над владою		
	6. Розділ 6. УКРАЇНСЬКІ ТЕРЕНИ У СКЛАДІ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ на початку ХХ ст. Діяльність українських парламентських громад в I та II Державних думах. «Українське питання» в III і IV Державних думах. Товариство українських поступовців	Парламентаризм, Справедливість, громадянськість, право на участь у культурному житті, право на участь у політичних партіях, активна позиція, мова, нація, особистість, політика, толерантність, патріотизм, відповідальність влади, особи	усвідомлення участі громадян у житті суспільства, контроль громадян над владою		
	Посилення тиску з боку влади на український рух. Прояви ксенофобії та шовінізму. «Справа Бейліса». Україна в геополітичних стратегіях Російської, Німецької, Австро-Угорської імперій на зламі ХІХ–ХХ ст.	Парламентаризм, Справедливість, громадянськість, право на участь у культурному житті, право на участь у політичних партіях, активна позиція, мова, нація, особистість, політика, толерантність, патріотизм, відповідальність влади, особи	<i>Виявляти навички</i> міжкультурного взаєморозуміння і толерантності; <i>Виявляти</i> вміння ефективного спілкуватися, долати стереотипи, войовничий націоналізм, нетерпимість		
	7. Розділ 7. УКРАЇНСЬКІ ТЕРЕНИ У СКЛАДІ АВСТРО-УГОРСЬКОЇ ІМПЕРІЇ на початку ХХ ст. Діяльність політичних, національно-культурних і		<i>брати участь</i> у дискусії критично сприймати інформацію, самостійно її досліджувати та застосовувати; <i>формулювати</i> , висловлювати та		<i>Практична робота:</i> на основі статуту / програми галицького товариства

	військово-спортивних організацій. І.Боберський, К.Трильовський.		аргументувати власну позицію; <i>виявляти</i> активну та відповідальну громадянську поведінку і позицію		«Просвіта» / «Сокіл» / «Січ» (за вибором) укласти план діяльності його міського (сільського, гімназійного) осередку на початку ХХ ст.
	8. Розділ 8. ПОВСЯКДЕННЕ ЖИТТЯ ТА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ в середині ХІХ – на початку ХХ ст. Вплив процесів модернізації на суспільне життя українців, зміни у світовідчутті людини. Урізноманітнення форм та напрямів освіти. Емансипація жінки: С.Русова, Х.Алчевська, Н.Кобринська.	Особистість, громадянськість, гендерна рівність, права і свободи людини	орієнтуватись у проблемах сучасного суспільного життя; робити свідомий вибір та діяти відповідально у навчанні та повсякденному житті; міжкультурне взаєморозуміння і толерантність; усвідомлення глобальної взаємозалежності і особистої відповідальності		
	Повсякденне життя. Зміни в міській та сільській забудові. Опіка над здоров'ям і медичні служби. Дозвілля, розваги й задоволення культурних запитів.	Життя і здоров'я людини, рівність, права людини	визнання та сприйняття багатоманітності оточуючого світу, ефективної комунікації, вибору конструктивних форм взаємодії з іншими та власної поведінки		
	Особливості розвитку культурного життя.	Загальнолюдські цінності: взаємодопомога, меценатство	робити свідомий вибір та діяти відповідально у навчанні та повсякденному житті; брати свідому участь у волонтерській діяльності у громаді		